

σκε καλῶς τὸν λιμένα τῆς μεγάλης ἰσπανικῆς νήσου καὶ ἔβλεπεν αὐτῷ πληροφορίας διὰ τινων μέσων ἠδύνατο προσφορώτερον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Εὐρώπην. Μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως ἐμάνθανεν ὅτι ἐν ἀτμόπλοιοι ἐξετέλει τακτικὴν κατὰ μῆνα συγκοινωνίαν μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῶν Γαδεΐρων, καὶ ὅτι ἕτερον ἀτμόπλοιο ἐξετέλει τὴν μετὰ τῆς Ἀγγλίας συγκοινωνίαν. Ἐπιθυμῶν νὰ ἐπανέλθῃ ὅ,τι τάχιον εἰς Γαλλίαν ὁ Πινσὼν ἀπεφάσισε ν' ἀναχωρήσῃ διὰ τοῦ πρώτου ἀναχωροῦντος ἀτμοπλοίου.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ πλοίαρχος περικυκλοῦμενος ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν συνεζήτητι ζωηρῶς περιέφερε τὸ τηλεσκόπιον αὐτοῦ εἰς τὸν ὀρίζοντα, ὅπου ἐφαίνοντο οἱ ἱστοὶ εἴκοσι περιπύου πλοίων, ὧν τὰ μὲν ἀπεμακρύνοντο τοῦ λιμένος, τὰ δὲ ἐφαίνοντο διευθυνώμενα πρὸς αὐτόν. Ἦδη τὸ φρούριον τοῦ Μάρου ἦτο λίαν ἐγγύς, ὥστε ὁ Ζωηρὸς διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τοὺς σκοποὺς περιφερομένους ἐπὶ τῶν προμαχῶνων, ὁποῦτε πυκνὰ νέρη καπνοῦ ἐξῆλθον ἐκ τῆς καπνοδόχης τοῦ Φούλιτωνος, τὸ ἱστίον κατεβιβάσθη, ὁ ἔλιξ ἐπέθη εἰς ἐνέργειαν, τὸ πλοῖον ἐστράφη καὶ ἀπεμακρύνθη ταχέως τοῦ λιμένος, ἐν ᾧ ὁ Πινσὼν ἐνόμιζεν ἦδη αὐτὸ ἀγκυροβολῆσαν.

— Ἀναχωροῦμεν πάλιν! ἀνέκραξεν ὁ Ζωηρὸς.

Ὁ μηχανικὸς καταπνιγείσ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀπαντήσῃ καὶ κατέπεσεν ἄθυμος ἐπὶ τινος ἐδωλίου.

[Ἐπιτετα συνήθεια].

ΑΓΡΟΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Z'

Ἐσπεριναὶ συνδιαλέξεις. — Ἰσορίαὶ λύκων. — Ἡ βασιλοπότητα τῶν χωρικῶν. — Τὸ Ξηροχώριον. — Ὁ Βόλος. — Ὁ ὑπολοχαγὸς Μυροδῆμος. — Ἀρήγεις τῆς μετὰ τῶν Τούρκων συμπλοχῆς. — Ὁ Ψαράς κ' ἡ Βοσκοπούλα.

Ἦδη ὅτε πλέον αἱ συνήθεις ἐσπεριναὶ τῶν χωρικῶν ἀσχολίαι, συνιστάμεναι κυρίως εἰς τὴν φύλαξιν τῶν ἀλωνίων, καὶ τῶν ἀμπελώνων, ἔληξαν, περατωθέντος καὶ τοῦ τρυγητοῦ, ἥμιστα πλουσίου, διότι ἐλάχισται εἶνε καὶ τῶν ἀμπελώνων αἱ ἐκτάσεις, πολὺ συχνὰ ἔχω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ δέγωμαι αὐτοὺς εἰς ἐσπερινὰς συνδιαλέξεις.

Πρῶτη διατύπωσης τῶν ἀνερχομένων τὴν κλίμακα τοῦ πύργου ἀγροτῶν εἶνε ἡ παρὰ τὴν θύραν ἀνάθεσις τῶν ἐκ δέρματος αἰγῶν ὑποδημάτων αὐτῶν. Εἶνε τοῦτο ἐκδήλωσις σεβασμοῦ ὡς τῶν εἰς Τζαμιὸν εἰσερχομένων Ὀθωμανῶν; Εἶνε φιλοφροσύνης δεῖγμα ἢ ὄρος ἐπιβαλλόμενος ὑπὸ τῆς καλῆς ἀγωγῆς; Ἀγνοῶ, οὐδὲ δύναμαι νὰ ἐρωτήσω περὶ ζητήματος τόσῳ λεπτοῦ. Τοῦτο μόνον γνωρίζω ὅτι οἱ χωρικοὶ ἐνοοοῦσι νὰ μ' ἐπισκέπτωνται γυμνόποδες. Ἐν τούτοις κατάρθωσα νὰ εἰσαγάγω τὴν χρῆσιν τῶν ἐδωλίων, ἐν τῷ πύργῳ μου τοῦλάχιστον, οὐχὶ ἄνευ ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς, πείθων αὐτοὺς νὰ μὴ κάθηνται σταυροποδητεὶ ἐπὶ

τοῦ δαπέδου καταλείποντες κύκλω τὰ ἐδῶλια κενά. Αἱ συνδιαλέξεις συνήθως εἶνε ζωηρόταται· οἱ χωρικοὶ εἶνε ὑπὲρ τὸ δέον ὀμιλητικοί, παρσιγάουσι δὲ πάντοτέ τι ἐν τῇ ὀμιλίᾳ αὐτῶν ἱκάνον νὰ κινήσῃ τὴν περιεργίαν μου ἢ νὰ τηρήσῃ ἀκοίμητον τὴν προσοχὴν μου. Ἐν μόνον ἐλάττωμα ἔχουσι λίαν κοινοβουλευτικὸν—ὀμιλοῦσι πολλάκις ὅλοι ὁμοῦ!

Σπανιώτατα αἱ συνομιλίαι ἡμῶν στρέφονται περὶ τὴν πολιτικὴν, ὁσάκις μ' εὐρίσκουσιν ἀναγινώσκοντα ἐφημερίδας. Τότε μὲ παρακαλοῦσι νὰ τοῖς εἰπῶ:

— Τί καινούργια χαμπάρια λένε ἡ μερίδες; Ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ περὶ πολιτικῶν ὀμιλίαι δὲν ὁμοιάζουσι τὰς ἐν τοῖς καφενεῖοις καὶ ταῖς αἰθούσαις τῶν πόλεων πεισματώδεις συζητήσεις περὶ τῆς κρείττονος ὀργανώσεως τῆς ὑπηρεσίας τοῦ κράτους, περὶ τοῦ καταλλήλου χρόνου πρὸς σύγκλησιν τῆς Βουλῆς, περὶ πάντων δὲ περὶ τῆς ἀρίστης ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, θέματος ἐπὶ τοῦ ὁποῖου πάντες ἔχουμεν τόσην εἰδικότητα, ὥστε ἐν ἀλλάξ καὶ ἀνά εἰς καθ' ἡμέραν θὰ ἠδυνάμεθα θαυμασίως νὰ διευθύνωμεν τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργεῖον τῆς Ἑλλάδος. Οἱ χωρικοὶ ὀμιλοῦσι πολιτικὰ ἄνευ ἐνδιαφέροντος, περιοριζόμενοι εἰς ἀπλὰς ἐκφράσεις θαυμασμοῦ, ὁσάκις πρόκειται περὶ προόδου ἢ νίκης τῶν Ἑγγλεζῶν καὶ εἰς ἐμπαικτικὰς βλασφημίας, ὁποῦαν γίνεται λόγος περὶ τοῦ μουντζουρωμένου Ἀραμπῆ, ὡς τὸν ὀνομάζουσι. Μόνον ἡ κατὰ τὰ ἑλληνοτουρκικὰ μεθόρια συμπλοκὴ συνετάραξε πρᾶγματι αὐτοὺς, διότι ἐφοβήθησαν πρὸς στιγμὴν:—Μὴν τοὺς πάρουν πάλι τὰ παιδιὰ ἔς τὴν ἐπιστρατεία, ἀπάνω π' ἀρχίζουσι ἢ δουλειαίς.

***

— Ἐπρεπε νὰ μείνης τὸν χειμῶνα ἐδῶ, μοὶ ἔλεγεν ἐν μιᾷ τῶν ἐσπερίδων ἀματιὸς τις χωρικός, ὁ Δημήτριος Γαβριήλ, νὰ ἦσαι, ὅταν τὸ χιόνι πάει ἴσα μὲ τὰ κεραμίδια τῶν σπιτιῶν κι' ἀνοίγωμε δρόμους μὲ τὰ φτυάρια.

— Τότε νὰ ἰδῆς κυνήγι! προσέθηκεν ὁ Νικολὸς Δελγᾶς, ὁ ἀριστος τῶν ἐν τῷ χωρίῳ σιοπευτῶν, τεσσαρακοντούτης, ὑψηλὸς καὶ εὐρύστερνος ὡς γρεννακιέρος, ἔχων τὴν μανίαν νὰ νομίζῃ ὅτι πάσχει ἐκ συχνῶν πυρετῶν, ὅπως ἀνυπάρκτων.

— Σὰν τί κυνήγι; ἠρώτησα.

— Ὁ.τι θέλεις. Κοτσύφια καὶ μὲ χῶρις μπαροῦτι.

— Ἀλλὰ πῶς;

— Νὰ, μὲ τῆς θηλειαίς. Ἐνας ἄνθρωπος μ' ἔμορφι νὰ πιάνη τριάντα, σαράντα τὴν ἡμέρα. Ἐπειτα φάσαις, ἀγριοπερίστερα, μιὰ τουφεκιὰ δέκα καὶ δεκαπέντε, μπεκάτσαις μεσ' ἔς τ' ἀλώνια πέφτουν—ἀπ' τὰ παρὰθύρα τοῦ Πύργου τῆς τουφεκᾶς, πάππιας ἔς τὸ ποτάμι. . .

— Καλὰ αὐτὰ ἀμμ' ἄγρια κυνήγια δὲν ἔχει;

— Τί; Λεοντάρια;

— Όχι δά—λύκους, άγριογούρουνα, λάφια.

— Πάνε, χάθηκαν πλειά τάγοίμια άπ' τόν τόπο μας. Πρώτα είχε λύκους, και είχε! Ένα βράδυ σαράντα προβατίναις μάς έφραγαν και μιá κυνηγώντας, μιá μονάχα γλύτωσε 'ς τού Γερακρού. Άλλη 'μέρα ένα βόδι 'στα με τó χωριό τώφραγαν. Με τής φωναίς είδαν κ' έπαθαν νά τούς διώξουν, άφού ένας πρόφτασε κι' άρπαξε τήν ουρά του βωδιού και τήν εξερρίζωσε. Έχω περάσει μιá νύχτα 'ς τά εξήντα που ποτέ δέν θά τήν ξεχάσω όσο ζώ.

— Για λέγε μας λοιπόν!

— Έλανα τή στραβουάρα, καθώς ξέρεις, νά παντρευθώ δεκοχτό χρονών και νά πάρω τήν κυρά Κρουστάλλω με τά είκοσιδύο της. Σάν έβρη ή τυφλοδόμαδα τής παντρειάς ό Θεός νά φυλάξω... Άς είνε δά' τόρα τά συλλογίμια αυτά, τότε ήμουν 'σάν μεθυμένος καθώς όλοι τούς πρώτους μήνες π' ανοίγουν δικό τους σπητικό. Χειμώνας καιρός ήταν και 'σπέραμε 'ς τάπάνω χωράφια. Έγώ κ' ή γυναϊκά μου' άλλος κανείς δέν ήταν εκεί. Η 'μέραις μικραίς, βλέπεις, βράδυνασε κ' έμεις δέν είχαμε τελειώσει ακόμη. — Αϊ, Κρουστάλλω, λέω, ή νύχτα θά μάς πλακώσει ως που νά γυρίσωμε 'ς τó χωριό τόσο δρόμο, κι' αύριο πάλι θάχουμε νά ξαναρχώμαστε. Δέν περνούμε 'δω τή νύχτα, ν' ανάψουμε και μιá φωτιά θεϊκή; φαί' έχουμε, τόσο κρέας, νερό—κοντά είν' ή Βρούσι του Καλογέρου, μπροπότα είνε 'ς τó τράστο, δέν μάς λείπει τίποτε; — Όπως θές, Νικολό μου, λέει ή Κρουστάλλω με λιγωμένα τά μάτια κατά τή συνήθειά της 'σάν χελώνα. Άναψα μιá φωτιά, θερίο! τράβηξε κ' έ'α κομματί από τó σφαχτό, που τώχα κρεμασμένο 'ς ένα πλατάνι εκεί δά για νά μήν τó φτάνουν τά σκυλιά, και τó 'πέρασα μικρά μικρά κομματάκια 'ς τή τουφεκόβεργα. Έγώ τó γύριζα, ή Κρουστάλλω έγενεθε 'ς τήν αναλαμπή τής φωτιάς. Κέπου και που άλλαζαμε και καμμιá γλυκειά 'ματιά, κανένα ζαχαρένιο λόγο... 'σάν 'νειόπαντροι 'που ήμασταν. Νά μη 'ς τά πολυλογώ, φάγαμε καλά, ήπια κ' ένα τσιγάρο, τυλίχθηκα ύστερα 'ς τήν δουλειά. Η Κρουστάλλω ήθελε νά κάνη νυχτέρι ακόμη. Μέσ' 'ς τόν ύπνο νοιώθω κάποιον και με κουντά άπ' αγάλια, αγάλια. Άνοιγω τά μάτια και βλέπω τήν Κρουστάλλω τρομαγμένη, δειλιασμένη. — Τ' είνε; — Λύκοι, Νικολό μου! — Άϊ χάσου, άρή! ένειρο θε νά - ειδες. — Νικολό μου, τούς είδα' τέσσαρους 'σάν μουσκίδια μεγάλους. — Βρέ, γυναϊκα, άσε με νά κοιμηθώ. Και νάνε, 'ς τή φωτιά δέ ζυγώνουν. Και ξανακοιμήθηκα... Μιá ώρα θά 'πέρασε' ζυπνώ 'μισοπνιγμένος... δέν ήρθε πλειά νά μαζωχθώ κοντά μου ή Κρουστάλλω, παρά 'κρεμάστηκε όλάνερη 'ς τó λαιμό μου: — Νικολό, θά μάς φάνε!—Πρίν προφτάσω νά τής πώ πώς θά όνειριάσθηκε πάλι,

ακούω βρόντο 'ς τó πλατάνι που'χα τó κρέας κ' ένα ούρλιασμα... Σεπλήχθηκα άπ' τή γυναϊκα, άρπαξα τó νταλιάνι μου (όπλον άλβανικών) κ' έφρίχθηκα κατ' άπάνω τους. Τά μάτια μου θουπωμένα άπ' τή φωτιά τόση, άλλο δέν έβλεπαν μεσ' τά σκοτεινά παρά τά γυαλιστερά τους μάτια, 'σάν αστέρια. Ένα τουφέκι κόβω άνάμεσα 'ς ένα ζευγάρι, σκούζω μ' όλα μου τά πλεμόνια... Δέν άπόμεινε πλειά τίποτε' οί λύκοι 'σκόρπισαν. Ματαγυρνώ 'ς τή φωτιά' ή Κρουστάλλω ξερή κατά γής. Τήν τραβώ, τήν άνασηκώνω, τής φωνάζω, τής 'μιλώ! — Μωρέ 'μάτια μου, Κρουσταλίτσα μου, αγάπη μου! Τίποτε!... κούτσουρο. Είχα τó παγούρι με τó ρούμι. Τής τρίβω τά χέρια. τής βάνω 'ς τή μύτη, δίνω, δίνω... Είχα τραβήξει και τó μαχαίρι νά τής ανοίξω τή φλέβα' εκεί δά άναταράχθηκε, άνοιξε τά μάτια, τά ματασφάλησε. Ύστερα τήνε πιάνει μιá τρεμουλα, ένα βογκητό, είπα πώς θά ξημερωθώ χημεμένος. Τέλος έφεξε' μ'α μου φάνηκε πως είχε όγδόντα ώραις ή νύχτα εκείνη. Ήρθε κ' ή Κρουστάλλω με τά πολλά 'ς τά σύγκαλά της, μ'α όλη τήν ήμέρα δέν 'μπορούσε νά σταθώ 'ς τά ποδάρια της.

— Και για τó κρέας δέν 'πήγες νά ιδής;

— Άμμ, βέβαια 'πήγα. Τó βρήκα κάτω ριγμένο μεσ' 'ς τά χούματα. Οί λύκοι σαλταίνοντας τó 'γυρέμισαν και μαλλώνανε ποιός νά πρωτοφάη. Ήταν γεμάτος ό τόπος άπό τόν τορό τους.

— Όστε κανένα δέν εκτύπητες!

— Τί έκανε, λέει; υπέλαβεν ως προσβληθείς. Έτσι θάχανα τή ριζιά μου; Ήταν ένας γερολύκαρος φαρδύς πλατύς με τή μπάλα 'ς τó ξερό του καύκαλο.

* *

Άλλοτε πάλιν ήλθεν όμιλία περί τών μεγάλων χειμερινών έορτών, τών Χριστουγέννων, του Νέου έτους, τών Φώτων. Φαντασθήτε δέ τήν έκπληξίν μου όταν ήκουσα, ότι και οί χωρικοί κατασκευάζουσι τήν Βασιλόπηττα, οικιωτέραν μάλιστα τής ήμετέρας. Όών και βουτύρου δέν γίνεται χρήςις έν τή ζυμώσει αύτής' είνε άπλουν τó ύλικόν ως τού συνήθους άρτου. Τήν βασιλόπηττα θέτουσιν εις τó ταψί, πλάττουσι δέ έν τής ζύμης πλείστα κοσμήματα: ζώα μικρά, καρπούς, πτηνά, δι' ών καλύπτουσι τó άνω μέρος αύτής, ως οί ζαχαροπλάσται τας τούρτας τών έορτών. Η βασιλόπηττα δέν περιέχει μόνον άργυρούν νομισμάτιον ως ή τών πόλεων αλλά τά έξής πέντε' παρ' αν τουρκικόν, τεμάχιον άχύρου, φύλλον πρίνου, κλαδίσκον μωρέας και ζυλιάριον άμπέλου. Τά τεμάχια τής πήττας κόπτονται όνομαστί, έιαστος δ' άνερευ'α τó ιδικόν του ζητών έν αύτῷ τούς χρησμούς του Νέου έτους. Και αν μ'εν εύρη τόν παρ' αν, παρ' ανδες θά κάρη, αν δέ τó άχυρον, θά εύτυχήσουν τά σπαρτά του, τού

πρίνου τὸ φύλλον μὴνύει προκοπὴν τῶν αὐγῶν, ὁ τῆς μωρέας κλαδίτικος εὐδοκίμησιν τοῦ μεταξοσκώληκος καὶ τῆς ἀμπέλου τὸ ξυλάριον πλοῦτον σταφυλῶν.

Τοιαύτη ἡ Βασιλόπηττα τῶν χωρικῶν!

* *

Καὶ τόρα μετὰ τῶν τριμήνων ἀγροτικῶν ἐντυπώσεών μου ἔρχονται ν' ἀναμειχθῶσι τριήμεροι ἐπαρχιακαὶ ἐντυπώσεις Ἐπρωχωρίου καὶ Βόλου. Τὴν πέμπτην τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος ἄνευ προηγουμένης σκέψεως καὶ ἐξ ὅλως αἰφνιδίας ἀποφάσεως ἔλαβον τὴν πρὸς τὸ Ἐπρωχώριον ἄγουσαν ἐπὶ γοργοῦ ὄνου καθήμενος. Ὁ ἥλιος ἔδυνε ὄπισθεν τῆς Ὄθρου καθ' ἣν στιγμὴν ἀφίππευον πρὸ σεμνοπρεποῦς Ἐπρωχωρητικοῦ κρυφειοῦ.

Τὸ Ἐπρωχώριον χαίρει τὴν φήμην πόλεως οικονομικῆς, ἔχει οὐρίζοντα γραφικώτατον, ὕδωρ φρεατίειον ἔξοχον, ὁδοὺς ῥυπαράς καὶ κατοικεῖται ὑπὸ ὀλίγων χιλιᾶδων ἀνθρώπων καὶ πολλῶν χιλιᾶδων κορσῶν. ἔχει προσέτι ναὸν κάλλιστον, ἀτμόμυλον καὶ λεωφορεῖον. ἐπιτελοῦν τὸν μέγιστον Ὀρεῶν δρόμον. Εἶνε δὲ οἱ Ὀρεοὶ τὸ ἐπὶ ἡγεῖον τοῦ Ἐπρωχωρίου, ἀποτελούμενοι ἐξ ἑνὸς ὑποτελωνεῖου καὶ τριῶν παντοπωλείων. Οἱ χωρικοὶ τοὺς ὀνομάζουσιν Ὀραῖους, δικαιολογοῦσι δὲ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην προσθέτοντας, ὅτι ἐκεῖ ἦτο τὸ Κάστρο τῆς Ὀρηᾶς, τὸ τοῦ πασιγνώστου ἐκείνου δημῶδους ἄσματος.

Ὅσα καστράκι' ἂν εἶδα κι' ὅσα ἰλόγισα,
Σὰν τῆς Ὀρηᾶς τὸ κάστρο δὲν ἐλόγισα
Σαράντα πύργους ἔχει ὄλο μάλαμμα
Κι' ἄλλους σαράντα πέντε γιὰ τὸν πόλεμο...

Δυστυχῶς οὐδεὶς ἐκ τῶν τεσσαράκοντα χρωτῶν πύργων σώζεται, μόνον δὲ πλῆθυνα ἐρείπια τειχῶν ἀπομένουσι πρὸς κύρωσιν τῆς παραδόσεως.

* *

Ἐν Βόλῳ εἶδον πολλὰ περίεργα. Καὶ πρῶτον, τὰς ἀγέλας τῶν ἡμιῶνων, οἵτινες δεδμεμένοι ὁ εἰς ὄπισθεν τοῦ ἄλλου κατὰ μακράς ἀλύσεις χρησιμεύουσι, λέγει, πρὸς τήρησιν τῆς συγκοινωνίας— ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸς διακοπὴν αὐτῆς. Δεύτερον, τὰς ἐπιμήκειας ἐκείνας κυλινδροειδεῖς ἀμάξας, δι' ὧν μεταβαίνει τις εἰς Λάρισσαν. Τρίτον, τὴν σαββατειαὴν ἀγορὰν: χίλια πεπόνια, ἑκατὸν τουλομοτήρια καὶ ὀλίγους ξυλίλους ταβλάδες, ὡς τῶν παρ' ἡμῖν σιμητοπωλῶν, περιέχοντας. . . σταφυλάς. Τέταρτον, τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἑβραίων, ἣτις μοὶ ἐνεθύμισεν ὀλίγον τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν ὁπότεν ὑπάρχει ἐν αὐτῇ ζήτημα ἐμπιστοσύνης, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι οἱ Ἑβραῖοι κραυγάζοντες ἐκάλυπτον τοῦλάχιστον διὰ λευκῶν ὑφασμάτων τὴν ὄψιν. Καὶ τελευταῖον ἕνα μελιανόκηπορ καὶ ἐν Σαμαράδικον φέροντα τὸ ὄνομα: **Αἰ Ἁθῆναί ?**

Εἰς τὰς ἐντυπώσεις ταύτας τῶν ὀφθαλμῶν

προσθέτατε ἂν θέλετε καὶ ἐντυπώσεις. . . τῆς ἐπιδερμίδος— πεντακόσια δῆγματα κωνῶπων, ἅτινα ἀποκομίζω ἐπὶ τῶν χειρῶν καὶ τοῦ μετώπου ἀνεξάλεπτα.

* *

Καθ' ἣν στιγμὴν ἔσπευδον εἰς τὸ πρακτορεῖον ἵνα φύγω τὸ ταχύτερον ἐκ τῆς *Κωροπουπόλεως* καὶ πρὶν πάθω ἐξ ἀναιμίας, συναντῶ παρὰ τὴν θύραν μελαψὸν ὑπολοχαγὸν τοῦ πεζικοῦ ζητοῦντα εἰσιτήριον μέχρι Στυλίδος.

— Τὸ ὄνομά σας; ἐρωτᾷ ὁ ὑπάλληλος.

— Μαυροδῆμος.

Τὰ βλέμματα τῶν παρισταμένων ἐστράφησαν πρὸς τὸν φέροντα τὸ ὄνομα καὶ ἐγὼ μετέχω τῆς γενικῆς ταύτης ἐξετάσεως. Ὁ ἀνδρῆς ὑπολοχαγὸς εἶνε μέτριος τὸ ἀνάστημα, μᾶλλον εὐρὺ; τὸ στέφρον, ἔχει ἡλιοκαῆ καὶ τραχεῖαν τὴν ὄψιν, ἠδυνωμένην πρὸς ὑπὸ τῆς λάμπειος ζωηρῶν, βαθέων καὶ μαύρων ὀφθαλμῶν. Δὲν ἔχει ἐστριμμένον τὸν μύστακα, οὐδ' ἐπιδεικνύει ἦθος ἐπιτετηδευμένως ἀρειμάνιον. Ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ ἀκριβῶς εἶνα δάκτυλον ἄνωθεν τοῦ ἐρυθροῦ περιλαιμίου ἴχνος πληγῆς ληφθείσης κατὰ τὴν καταδίωξιν τῆς ληστείας δικαιολογεῖ πληρέστατα τοὺς δύο ἀστέρας τοῦ βαθμοῦ του.

Ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου εὐρίσκειμαι καὶ πάλιν ἀντιμέτωπος αὐτοῦ. Ἐν τούτοις καθ' ὅσον βλέπω νομίζω ὅτι δὲν μοι εἶνε πρόσωπον ἄγνωστον καὶ τέλος ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ κ. Μαυροδῆμος ἀνθυπολοχαγὸς ὢν, ἐγγύμαζε τὸν λόγον μου, ὁπότεν ἔφερον τὴν μελανόγλαυκον στολὴν καὶ τὰ κίτρινα ἐπώμια μαθητοῦ τοῦ Γυμνασίου.

Ἐν τῇ ιδιότητι ταύτῃ ἀρχαίου ὀπλίτου σφίγγω θερμῶς τὴν χεῖρα τοῦ ὑπολοχαγοῦ μου καὶ λαμβάνω τὴν εὐτυχίαν ν' ἀκούσω ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ τὴν ἀφήγησιν τῆς μετὰ τῶν Τούρκων συμπλοκῆς. Δυστυχῶς ὁ κ. Μαυροδῆμος εἶνε μόνον στρατιώτης, οὐχὶ δὲ καὶ ῥήτωρ. Ἄνευ ἐπιδείξεων, ἀπλῶς καὶ δικαιοκρινέως, ὑπὸ συγχῶν δ' ἐρωτήσεων βιαζόμενος, ἀφηγεῖται τὰ τῆς ἀψιμαχίας τοῦ Καρκαλῆ Δερβέν, ὡς θ' ἀφηγοῦμεθα ἡμεῖς τὸ μᾶλλον σύνθημα τῶν γεγονότων. Ὁ κ. Μαυροδῆμος ἀρ' ἐτέρου ἐκ Θηβῶν καταγόμενος ἔχει τὴν ἰδιάζουσαν ἐκείνην καὶ τόσῳ εἰκονικὴν φρασσεολογίαν τῶν *Ρομμελιωτῶν*, ἣτις δυσκολώτατα δύναται νὰ τηρηθῇ ἐν γραπτῷ λόγῳ ἐν τούτοις ἢ ἀφήγησις αὐτοῦ δύναται νὰ συνοψισθῇ εἰς τὰ ἐξῆς, οὐχὶ βεβαίως καθ' ὀλοκληρίαν ἀνελλιπῶς καὶ ἀπταιστως ἐν τῇ μνήμῃ τηρούμενα.

* *

Τὸ Καρκαλῆ Δερβέν καίτοι κείμενον μίαν ὥραν ἐντὸς τῶν ὑπὸ τῆς διεθνούς ἐπιτροπῆς χραχθέντων νέων ἑλληνικῶν ὀρίων, κατεῖχετο ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τοῦ ἔαρος, ὁπότε διαταχθεὶς αὐτὸς ἠκολούθησε τοὺς ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων τεθέντας σωρούς τῶν λίθων πρὸς ἀκριβῆ καθορισμὸν

τῆς δροσθετικῆς γραμμῆς καὶ κατέλαβε τὴν θέσιν ἐκείνην, δι' ἧς συνεκινώουσι οἱ ἐν τῷ Καραλῆ Δερβέν Τούρκοι μετὰ τῶν ἄλλων τουρικῶν σαθμῶν. Ἐγείνει μικρὰ μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Τούρκου ἀποσπασματάρχου φιλονεικία, ἀλλ' ἄνευ ῥήξεως συνεφώνησαν νὰ μείνωσιν εἰς τὸ Καραλῆ ἑπτὰ Ὀθωμανοὶ στρατιῶται ἀνενόητοι μέχρις οὗ διακρούμισθῆ ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων ὀριστικῶς τὸ ζήτημα. Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς συμπλοκῆς οἱ δώδεκα φρουροὶ τοῦ Καραλῆ Δερβέν (διότι ὁ Τούρκος ἀρχιφύλαξ προφασιζόμενος ὅτι οἱ πέντε εἶνε ἀσθενεῖς διετήρει δώδεκα στρατιώτας) ἔφυγον αἰφνης καὶ ἔνευ αἰτίας. Τὴν δὲ πρωτὰν τῆς 15 Αὐγούστου πολίτης σπεύδων ἀγγέλλει εἰς τὸν Μαυροδῆμον ὅτι οἱ Τούρκοι συσσωματωθέντες περὶ τοὺς χιλίους εἶνε ἕτοιμοι νὰ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν κατακόψωσιν. Ὁ Μαυροδῆμος ἐκλέγει τὸν ὠκυποδέσπερον ἐκ τῶν 35 Εὐζώνων του καὶ τὸν ἀποστέλλει μετ' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν διοικητὴν τοῦ Εὐζωνικοῦ Τάγματος. Μετ' ὀλίγον δέχεται τὴν ἐπίσκεψιν δύο λοχαγῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες παροτρύνουσιν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν, ἣν κακῶς κατέχει. Ἐκείνοι ἀπαντᾷ:—Σὲ ξένο σπιτικὸ νὰ μὴν ἀνακατώνεσθε. Οἱ λοχαγοὶ ἐπιμένουσιν. Ἐκείνος πάλιν προσθέτει, ὅτι εἰδοποίησε τὸν διοικητὴν του καὶ ἄς συνεννοηθῶν μαζὴ του ὅταν ἔλθῃ. Ἄμα ἤκουσαν ὅτι θὰ ἔλθῃ νέκ δύναμις ἐκέρωσαν ἢ ὄψαις τους, προσθέτει ὁ ὑπολοχαγός. Ἐβύτταξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ ἐσηκώθησαν νὰ φύγωσιν, ἀφοῦ κατὶ ἐφοβέρισαν. —Δὲν παίρνω ἀπ' αὐτὰ ἐγὼ, ἂν θέλετε γιὰ φίλοι καλῶς νᾶρθετε, ἀλλιῶς ὅποιος περάσῃ τὴ γραμμὴ μὲ νταηλίκια θὰ φάῃ σφαῖρα! —Οἱ ἀξιωματικοὶ εἶχον ἀκολουθίαν πέντε στρατιωτῶν Τούρκων.—Τοὺς βλέπετε αὐτοὺς τοὺς κόκκινους χασέδες; Κυττάξετε τί μαγκούφια εἶνε! Ὁποῖον ἴδῃτε νὰ περάσῃ ἀπ' τὴ γραμμὴ, φωτιά... Μὴ δειλιάσῃ κανένας.—Εἶπεν ὁ Μαυροδῆμος πρὸς τοὺς τριάκοντα τέσσαρας Εὐζώνους του δεικνύων τοὺς ἀπερχομένους Ὀθωμανούς. Μετὰ μίαν ὥραν ὀλόκληρος ἡ ἐχθρική δύναμις παρετάσαστο εἰς μάχην. Οἱ μὲν ἀκροβολιστικῶς, οἱ δὲ εἰς πυκνὴν φάλαγγα, ὄρθοι, γονυπετεῖς, πρηνηδόν, καθ' ὅσους τοὺς τρόπους ἵνα ἐκφοβίσωσι τὸν ἑλληνικὸν σταθμὸν. Ἄλλ' οἱ Εὐζῶνοι πάντες Βαλτινοὶ καὶ Ἀγοραφῶται διηρμημένοι εἰς δύο ἀποσπάσματα, εἴκοσιν ὑπὸ τὸν Μαυροδῆμον καὶ δεκατέσσαρας παρέκει ὑπὸ ἓνα λοχίαν. ἀναμένουσι σιγηλοὶ. Αἰφνης μία ἐνομοτίξ Τούρκων ἀποχωρίζεται καὶ προχωρεῖ. Οἱ Τούρκοι πατοῦσι σχεδὸν τὸ σύνορον.—*Αὐτὸ!*—κράζουσιν οἱ Ἕλληνας σκοποὶ. Οἱ Τούρκοι διὰ τῆς ἀοιστερᾶς κρατοῦντες προτεταμένα τὰ ὄπλα, ἀνακινῶσι τὴν δεξιὰν ὡς σημεῖον ἀδιαφορίας καὶ ἀποφασιστικότητος καὶ... διέρχονται τὴν δροσθετικὴν γραμμὴν.—*Πῦρ!*—σαλπίζει ὁ Μαυροδῆμος. Δύο Τούρκοι πίπτουσιν, ἄλλοι δύο, καὶ ἄλλοι... Οἱ Τούρκοι ὑποχωροῦσιν.

Ἐπιτίθενται μετ' ἐπιμονῆς καὶ ἀλλεπαλλήλως. Εἰς μάτην! Οἱ εἴκοσι καὶ ἑννέα Εὐζῶνοι, διότι πέντε ἀπέθανον ὑπὸ σφαιρῶν βληθέντες, μένουσιν ἀκλόνητοι μέχρι τῆς ἀφίξεως τῶν ἐπικουριῶν, ἃς ἐπὶ τέλους πέμπουσιν οἱ ὄρας ὄλας ἀπέχοντες σταθμοί.

—Καὶ εἶχατε τίποτε ὀχυρώματα; Ἐρωτᾷ τις τῶν ἐπιδατῶν.

—Ναί, ἀποκρίνεται ὁ ὑπολοχαγός μειδιῶν μιά φράκτῃ ἀπὸ παιδιούρα... .

Ἄλλ' ἐνῶ ὁ γενναῖος στρατιώτης ἐτελείωνε τὴν διήγησιν του, τὸ ἀτμόπλοιο προσήγγιζεν εἰς Ὀρεοῦς καὶ ἐγὼ εὐχρηθεὶς αὐτῷ καλὴν ἀνάπαυσιν παρὰ τῇ οἰκογενεῖα του ἐν Ὑπάτῃ ὅπου μετέβαινον ἐπ' ἀδεία δι' ὀλίγας ἡμέρας, ἐπήδησα εἰς τὴν πρώτην τυχοῦσαν λέμβον καὶ ἀπεβιβάσθην εἰς τὴν Εὐβοϊκὴν γῆν.

**

Ἐχω πολλὴν ὄρεξιν νὰ τελειώσω ἀντιγράφων ἐκ τοῦ τετραδίου μου ὀλίγους στίχους. Σᾶς προλέγω ὅτι δὲν εἶνε μεγάλης φιλολογικῆς ἀξίας. Ὅστις βαρύνεται δύναται καὶ νὰ μὴ τοὺς ἀναγνώσῃ:

Ἄραξ κ' ἡ Βοσκοπούλα.

Βοσκοπούλα καθισμένη

Ἐ τὴν ἀρογιαλιὰ

Μὲ τὴ θάλασσα λευκαίνει

Ἐστριφτα μαλλιὰ!

Βάρκα ἔρχετ' ἀπὸ πέρα

Κι' ὁ ψαρᾶς ἔμιλει:

«—Μαυρομμάτα, καλημέρα!»

«—Ὁρα σου καλὴ!»

«—Τὰ μαλλιὰ σου ἄν πλυθοῦνε

Τί θὰ γείνου, τί;»

«—Τὰ μαλλιὰ μου θὰ γενοῦνε

Προῖκα κεντητῆ».

«—Καὶ ποῦ θᾶν τὸ παλληκάρι

Τὸ καλὸ—νὰ ζῆ!

Ποῦ θὰ πάρῃ νεώττη, χάρ:

Καὶ προικιὰ μαζῆ;»

«—Ὁποῖος ἔγει ἔγει καὶ νειάτα

Καὶ παλληκάρια

Παίρνει κύρη μαυρομμάτα

Μέσα ἔς τὰ χωριὰ».

«—Εἴκοσι μονάχα χρόνια

Φέρνω ἔς τὸ λαμῶ,

Μὲ τὰ κύματα αἰώνια

Ζῶ καὶ πολεμῶ,

Ἐγὼ ὀλόπιρη μητέρα

Θάλασσα πλατεῖα,

Ἄδερφὸ ἔχω τὸν ἀερεᾶ

Τὸν τρελλὸ Νῶτιᾶ.

Ἐ βαρκοῦλα εἶνε ἰδικὴ μου

Τρέγω ἄδω κ' ἐκεῖ... .

Βγάνω τίματα τὸ ψωμί μου

Μὲ τὴν ψαρικῆ.

» Ἐλα, ἔλα, περιστέρι,
 Ἰῆς στεριάς, πουλί,
 Ἐλα νὰ γενούμε ταίρι
 Μ' ἕνα μας φιλί!

» Δὲν μπορῶ νὰ σου χαρίσω
 Πλούτη βασιληᾶ,
 Μὴ καλύβα θὰ σοῦ στήσω
 Ἐς τὴν ἀκρογιαλιά.

» Ἐὰν βασιλοπούλα ἴδῃ
 Μὴ ζωὴ χρυσοῦ
 Μὲ τραγούδια, μὲ κεντήθῃ
 Ἐὰ περνεῖ ἐσὺ.

» Κι' ἂν ἐγὼ θὰ ταξειδεύω
 Τὸ γιάλο, γιάλο,
 Καὶ ψαράκιθ θὰ ψαρεύω
 Καὶ θὲ νὰ πουλῶ,

» Ὅποτε μὲ φέρν' ἡ ὥρα
 Ἐς τὴν ἀκρογιαλιά
 Θὰ σου φέρνω χίλια δῶρα
 Χίλια μου φιλιά!*

«— Εἶν' τὰ ζαφειρένια πλάτη
 Χάρου ἐρημιά,
 Εἶν' ἡ θάλασσα γεμάτη
 Ψάρια καὶ κορμιά.

» Κι' ὅποια ναύτη ἀγαπήσῃ,
 Ναύτη παντρευθῆ
 Πρὶν τὸν πάρη καὶ χρονίσῃ
 Μαύρα θὰ ἴντυθῆ».

«— Θάλασσα γαλανομάτα,
 Σύρε 'ς τὸ καλὸ,
 Δίχτυα μου, φτωχῆ μου τράτα,
 Σᾶς φτηνοπουλῶ.

» Σύντροφοι, θὰ σᾶς ἀφήσω,
 Ναύταις τοῦ βορριᾶ,
 Κ' ἐγὼ πάω πλεῖα νὰ ζήσω
 Ἐς τὴν καλὴ στεριά.

» Ἐὲ χωριὸ θὰ μ'πῶ κοπέλλι,
 Γίδα θὰ βοσκῶ
 Κ' ἡ μελχροινῆ θὰ θέλῃ
 Τὸν ξανθὸ βοσκό».

«— Τὰ λογάκια σου μὴ χάνῃς,
 Θέλεις νὰ σ' τὸ πῶ;
 Ὅτι ὅ,τι καὶ νὰ κάνῃς,
 Ἄλλον ἀγαπῶ!»

Κι' ὁ ψαρᾶς μὲ τὴ βαρκούλα
 Φεύγει σιγαλὰ
 Κ' ἡ κακιά ἡ βοσκοπούλα
 Στένει καὶ γελᾶ.

17 Σεπτεμβρίου 1882. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ.

ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Ἐκ τῶν ζῴων οἱ ἰχθύς καὶ τὰ πτηνὰ εἰσὶ μακροβιώτερα τῶν θηλαστικῶν. Οὕτω εἶνε βεβαιωμένον ὅτι ἀετός τις ἔζησεν 103 ἔτη, εἷς κόραξ 108 ἔτη καὶ εἷς ψιττακὸς 120· ὁ χῆν δύναται νὰ ζήσῃ ἕνα αἰῶνα, ὁ δὲ κύκνος νομίζεται ὅτι δύναται νὰ φθάσῃ εἰς ἡλικίαν 200-300 ἐτῶν. Τῷ 1792 ἀπεστάλη ἀπὸ τὸν Εὐέλπι Ἀκρωτήριον εἰς Λονδῖνον ἰέραξ φέρων περιδέριον, ἐφ' οὗ ὁπῆρχεν

ἡ ἐπιγραφή· «Τῆ αὐτοῦ Μεγαλειότητι τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀγγλίας Ἰακώβῳ. Ἔτος 1610». Ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι εἶχον παρέλθει 182 ἔτη ἀπὸ τῆς πρώτης συλλήψεως τοῦ πτηνοῦ. Οἱ ἐγγέλεις φθάνουσιν εἰς ἡλικίαν 60 ἐτῶν. Ὁ περιφρῆμος φυσιοδίφης Βυφφὼν, εἶδε κυπρίνους ἀλιευθέντας, ὧν τὴν ἡλικίαν ὑπελόγησεν εἰς ἕνα καὶ ἤμισον αἰῶνα· ἐν Γερμανίᾳ συνέλαβόν ποτε ποτάμιον ἰχθύν φέροντα χαλύβδινον κρίκον μετ' ἐπιγραφῆς δηλούσης ὅτι εἶχε ῥιφθῆ εἰς τὸ ὕδωρ πρὸ 261 ἐτῶν· ὁ ἰχθὺς οὗτος εἶχε μῆκος 19 ποδῶν καὶ βάρος 350 λιτρῶν, καὶ ὅμως δὲν εἶχεν ἔτι συμπληρώσει τὴν ἀνάπτυσίν του, διότι συνέλαβον ἄλλον τοῦ αὐτοῦ εἶδους ἔχοντα βάρος 1000 λιτρῶν. Ὑποτίθεται ὅτι αἱ γιγάντειοι φάλαιναί, ἅς συνήντων ἄλλοτε εἰς τὸν βορρῆιον πόλον, θὰ εἶχον ἡλικίαν 1000 περιπίου ἐτῶν.

Βραχυτέρα πολὺ σχετικῶς εἶνε ἡ διάρκεια τῆς ζωῆς τῶν θηλαστικῶν, δύσκολον ὅμως νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς, διότι ἐν τῇ ἐξημερώσει αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου μετέβαλον τὴν τε φυσικὴν ἰδιοσυγκρασίαν καὶ τοὺς ὅρους τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν. Ὁ κόνικλος καὶ ὁ Ἰνδικὸς χοῖρος ζῶσιν ὡς ἕγγιστα 7 ἔτη, ὁ σκύρος καὶ ὁ λαγῶς 8, ἡ γαλῆ 9 ἕως 10, ὁ κύων 10 ἕως 12, ὁ βοῦς 15 ἕως 18, ὁ ὄνος καὶ ὁ ἵππος 25 ἕως 30, ὁ λέων 30 ἕως 40, ὁ δὲ ἐλέφας φθάνει μέχρι δύο αἰῶνων. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι δηλοῦσι τὸν μέσον ὅρον, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀκριβεστέρων παρατηρήσεων, ἀλλ' ὅμως ἀναφέρονται καὶ πολυἀριθμοὶ ἐξαίρεσεις. Οὕτω ὁ Βυφφὼν ἀναφέρει ἵππον ἀποθάνοντα ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 50 καθ' ἣν στιγμὴν ἐπέταττον αὐτὸν διὰ τὴν συνήθη ἐργασίαν· τὸ δὲ ἐν Μαγιστρία Μουσεῖον κατέχει τὴν κεφαλὴν ἵππου ὑπερβάαντος τὸ 62^{ον} ἔτος. Τῷ 1862 ἀπέθανεν ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ γηραιότερος τῶν πολεμικῶν ἵππων τῆς Εὐρώπης, ὁ ἐπικαλούμενος Βὸθ ὁ Κριμαϊκός. Ὁ ἵππος οὗτος εἰσήχθη εἰς τὸ ἵππικὸν τῷ 1833, μετενεχθεὶς δὲ εἰς Κριμαίαν μετέσχε τῆς ἀξιωμαθουμένου ἐν Βαλακλαβᾷ ἐφόδου, καὶ κατόπιν τῶν Ἐν Ἀλμα καὶ Ἰγκεριαν μαχῶν. Διὰ τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ ταῦτας τὸ Κράτος ὤρισε αὐτῷ ἀνάλογον σύνταξιν ὅπως διαβίωσῃ ἡσυχος τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βίου. Ὑπάρχουσιν ὡσαύτως πολλοὶ ἐλέφαντες, οἵτινες ὑπερβαίνουν τὸ σύννηδες αὐτοῖς ὄριον τῆς ζωῆς, ἐκ πολλῶν δὲ διδομένων εἰκάζεται ὅτι δύναται νὰ φθάσωσιν μέχρις ἡλικίας τεσσαρῶν αἰῶνων. Οὕτως ἀναφέρεται ὅτι, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τὸν βασιλεῖα τῶν Ἰνδῶν Πῶρον, ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Ἡλίον τὸν ἐλέφαντα οὗτινος ἐπέβαινε κατὰ τὴν μάχην καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐλεύθερον ἀποῦ περιέβαλεν αὐτὸν περιδέριον μετ' ἐπιγραφῆς δηλούσης τὴν ἡμέραν τῆς ἀπολύσεως. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο ζῶον συνέβη νὰ ἀνευρεθῆ μετὰ 350 ἔτη φέρον ἐπὶ τοῦ λαίμου τὸ πιστοποιητικὸν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.